VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

HE 70/2024 vp hyvinvointialueiden rahoituslain muuttamisesta

EEVA MÄENPÄÄ, HALLITUSNEUVOS, KUNTA- JA ALUEOSASTO

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 4.10.2024

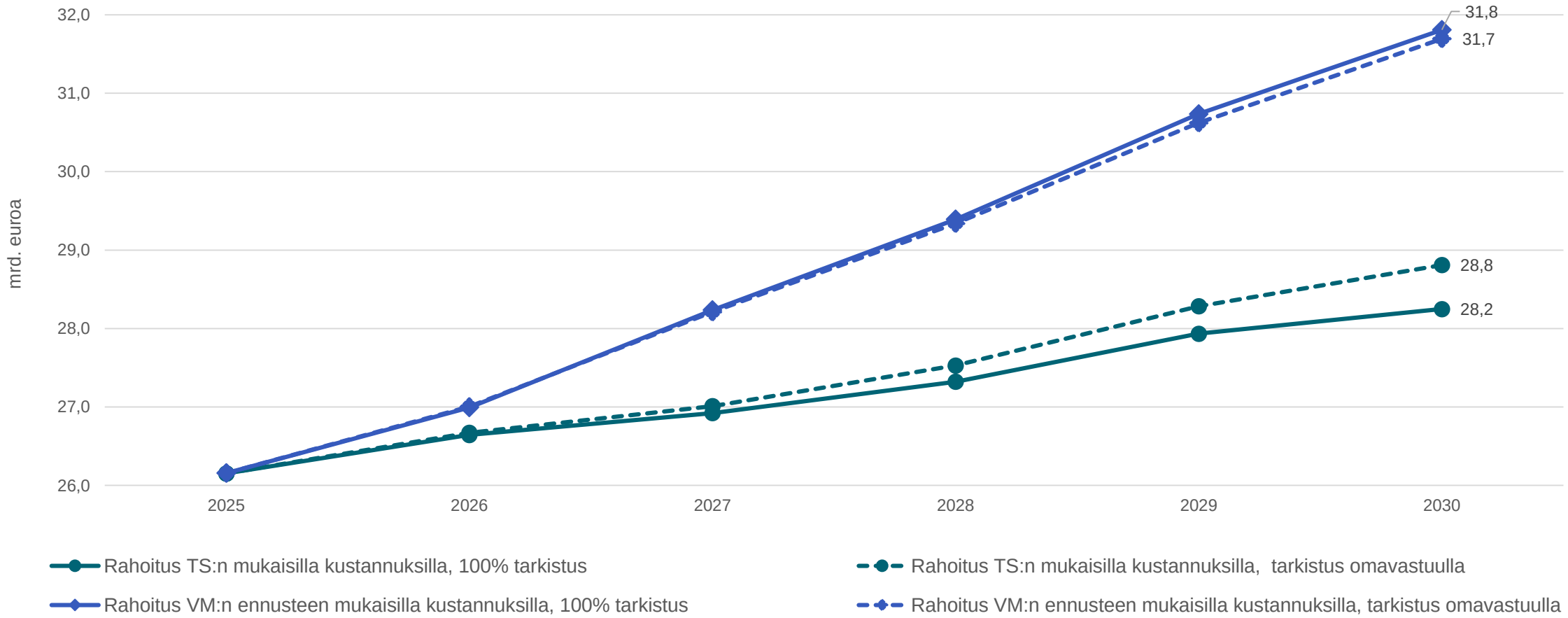
Esityksen sisältö

- Hallitusohjelman mukaiset muutokset rahoituksen jälkikäteistarkistukseen (10 §)
  - Rahoitusmallin kannustavuuden lisäämiseksi jälkikäteistarkistusta lasketaan portaittain lisäämällä malliin hyvinvointialueiden omavastuu
  - Yksittäisille alueille myönnetty lisärahoitus jätetään jatkossa huomioimatta koko maan tasolla tehtävässä jälkikäteistarkistuksessa
- Täydennetään sääntelyä asiakasmaksumuutosten huomioon ottamisesta (9 §)
  - Asiakasmaksuihin säädettävät muutokset otettaisiin huomioon rahoituksessa vastaavalla tavalla kuin tehtävämuutokset eli etukäteen muutoksen voimaantulosta lukien
  - Mahdollistaisi lähtökohtaisesti myös hallitusohjelmassa ja kehysriihessä linjattujen asiakasmaksuja koskevien säästöjen realisoitumisen valtion talouteen
- Lisäksi teknisluonteinen tarkistus pelastustoimen riskikertoimen tietopohjaa koskevaan sääntelyyn (23 § 1 mom.)

1. Jälkikäteistarkistuksen omavastuu

- Toteutuneiden kustannusten koko maan tasolla tehtävään jälkikäteistarkistukseen säädettäisiin **vuonna 2026 tehtävästä vuoden 2024 rahoituksen tarkistamisesta lukien portaittain kasvava omavastuuosuus hyvinvointialueille** (10 § 3 mom.)
- Jälkikäteistarkistus laskettaisiin kuten voimassa olevassa laissa ja se jäisi rahoituksen pohjaan. Vuosittaisesta jälkikäteistarkistuksen lisäyksestä tai vähennyksestä omavastuu olisi
  - Vuodelle 2026 tehtävässä vuoden 2024 rahoituksen tarkistuksessa 5 prosenttia; vuodelle 2027 tehtävässä vuoden 2025 rahoituksen tarkistuksessa 10 prosenttia; vuodelle 2028 tehtävässä vuoden 2026 rahoituksen tarkistuksessa 15 prosenttia; vuodelle 2029 tehtävästä vuoden 2027 rahoituksen tarkistuksesta lukien 30 prosenttia.
- Jälkikäteistarkistuksena tehtävä vuosittaisen rahoituksen lisäyksen tai vähennyksen määrä riippuu käytännössä olennaisesti alueiden kustannuskehityksestä
  - Mikäli hyvinvointialueiden kustannusten kasvu pysyy korkealla tasolla omavastuu merkitsisi rahoituksen vähennystä suhteessa täysimääräiseen jälkikäteistarkistukseen.
  - Mikäli hyvinvointialueiden kustannusten kasvu on maltillista omavastuu voisi lisätä alueiden rahoitusta

Omavastuuosuuden vaikutus kahdella eri kustannuskehityksellä

Suhde perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön

- Perustuslakivaliokunta on korostanut hyvinvointialueiden rahoitusta koskevissa lausunnoissaan sitä, että rahoitusmallin kokonaisuutena tulee turvata riittävien sote-palvelujen järjestämisen edellyttämä rahoitus
- Ottaen huomioon edellisten hallituskausien esityksistä annetut lausunnot, perustuslakivaliokunnan ei voida valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kuitenkaan katsoa edellyttäneen nimenomaisesti, että rahoituksen jälkikäteinen tarkistaminen toteutuneiden kustannusten perusteella olisi tehtävä täysimääräisesti, vaan että rahoitus kokonaisuutena ei saisi liiaksi erkaantua toteutuneista kustannuksista
- Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan jälkikäteistarkistuksen omavastuun perustuslainmukaisuuden arvioinnin kannalta olennaista on arvioida nimenomaan **rahoitusmallin kokonaisuutta ja sitä, turvaako hyvinvointialueiden rahoitus kokonaisuutena perustuslaissa tarkoitettujen perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämisen.**

Jälkikäteistarkistuksen omavastuun vaikutukset rahoitukseen

- Jälkikäteistarkistus tehdään ensimmäisen kerran vuonna 2025 vuoden 2023 laskennallisen rahoituksen ja toteutuneiden kustannusten välisen erotuksen perusteella, ja tämä tarkistus jää rahoituksen pohjaan vuodesta 2025
  - Hyvinvointialueiden vuoden 2023 yhteenlaskettu alijäämä on tilinpäätöstietojen mukaan -1,31 mrd. euroa. Tämän perusteella **vuonna 2025 rahoitukseen lisätään n. 1,41 mrd. euroa jälkikäteistarkistusta. Tämä määrä jää rahoituksen pohjaan.**
- Vuodesta 2026 eteenpäin jälkikäteistarkistus määritellään *lisäyksenä* tai *vähennyksenä* suhteessa rahoituksen pohjassa jo olevaan jälkikäteistarkistuksen määrään
  - **Vuoden 2024 yhteenlaskettu alijäämä on tilinpäätösennustetietojen mukaan -1,42 mrd. euroa.** Koska tulos heikkenee edellisestä vuodesta, vuoden 2026 jälkikäteistarkistuksella lisätään rahoitusta.
  - Tällöin **omavastuuosuus (5%) vähentäisi rahoituksen jälkikäteistarkistusta n. 6 milj. euroa vuonna 2026.**
  - Tämä poikkeaa keväällä arvioidusta alueiden talousarvio- ja taloussuunnitelmatietoihin perustuvasta esityksen vaikutusarviosta, jossa omavastuuosuuden arvioitiin lisäävän rahoitusta vuonna 2026.

2. Lisärahoitusta ei otettaisi huomioon jälkikäteistarkistuksessa

- Yksittäisen hyvinvointialueen saamaa lisärahoitusta ei otettaisi huomioon koko maan rahoituksen tasoa korottavana eränä (10 § 2 mom.)
  - Voimaan 1.1.2026, jolloin sovelletaan vuoden 2024 rahoituksen tarkistamisesta lukien
  - Vuonna 2023 mikään alue ei hakenut lisärahoitusta
- Koska lisärahoituksen perusteella rahoitusta lisättäisiin koko maan tasolla, lisäys kohdentuisi epätarkoituksenmukaisesti kaikille alueille. Lisärahoituksen huomioon ottaminen rahoituspohjassa ei siten käytännössä korjaisi lisärahoitusta saaneen alueen tilannetta.

3. Asiakasmaksumuutosten huomioon ottaminen

- Rahoituslaissa säädettäisiin siitä, **milloin asiakasmaksuihin säädetty muutos otetaan huomioon rahoituksessa etukäteen voimaantulosta lukien, vastaavalla tavalla kuin tehtävämuutokset** (9 §:n uusi 2 mom.)
  - Perustuisi asiakasmaksua koskevaan lain tai lain perusteella asetuksen muutokseen
  - Rahoitusta joko vähennetään tai lisätään koko maan tasolla riippuen siitä, onko kyseessä korotus vai maksun alentaminen
  - Vaikutus oltava mahdollista arvioida etukäteen luotettavasti euromääräisesti ja ottaa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla
- Rahoituksessa etukäteen huomioon otettavat asiakasmaksumuutokset
  - Maksutulojen tasoon vaikuttavat kuten enimmäismaksuihin, maksuperusteisiin tai maksullisuuteen säädettävät muutokset (sekä rahoitusta alentava että korottava vaikutus)
  - Esimerkiksi indeksikorotusluonteisia **ei** otettaisi huomioon etukäteen
- Asiakasmaksumuutoksen säätämisen yhteydessä on perustuslakivaliokunnan hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lausuntokäytännön (PeVL 15/2018 vp, s. 23) edellyttämällä tavalla varmistuttava siitä, ettei ehdotettu korotus veisi palveluja asiakkaan saavuttamattomiin

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

EEVA MAENPAA@GOV.FI
ROOSA. VALKAMA@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET